

Hoofdlijnen actualisatie van het Brabantse Grondstoffenbeleid
Vastgesteld door Provinciale Staten op 15 december 2006

1. Vooraf

Kwaliteit en draagvlak zijn de trefwoorden van het nieuwe Brabantse grondstoffenbeleid. In deze nota geven wij aan wat wij hieronder verstaan.

Actualisatie van het Brabantse beleid is noodzakelijk geworden door een koerswijziging op rijksniveau. De rijksoverheid heeft haar sterk op kwantitatieve grondstromen gerichte sturing verlaten. Actualisatie van het beleid is ook gewenst vanuit de Brabantse ervaringen van de afgelopen jaren.

In de nieuwe aanpak blijven de strategische doelstellingen onveranderd. Brabant zet in op een duurzame grondstoffenvoorziening, bestaande uit een zuinig en doelmatige grondstoffenvoorziening en ruimtegebruik, en het stimuleren van een hoogwaardige inzet van alternatieven en secundaire bouwgrondstoffen.

In de nieuwe aanpak zal er geen sprake meer zal zijn van kwantitatieve sturing en aanwijzing van winlocaties. De overheid schrijft niet meer voor waar en hoeveel er gewonnen moet worden. Het bedrijfsleven en andere initiatiefnemers moeten zelf voor voldoende aanbod zorgen, binnen de kaders die overheid daarvoor opstelt.

Het accent in het grondstoffenbeleid komt daardoor nog meer dan voorheen te liggen op de kwaliteit. Dat gold al voor de functionele ontgrondingen, die louter gericht zijn op de realisatie van de water-, natuur- of andere functies en projecten. De inhoudelijke beleidslijn, die wij met de nota "Bouwen op Zeezand" (2000) in gang hebben gezet, zetten wij voort en trekken wij door naar grotere en complexe multifunctionele projecten.

Multifunctionele projecten bieden kansen voor maatschappelijk gewenste functies, zoals natuurontwikkeling, waterdoelstellingen, recreatievoorzieningen en wonen aan het water. In deze nota geven wij aan hoe wij daartoe de ruimte willen geven en kansen willen optimaliseren. Ontgrondingen hebben vaak negatieve effecten op de omgeving. Die effecten zijn zelden lokaal en meestal regionaal. In deze nota geven wij aan hoe wij de bescherming van deze belangen borgen.

Met het loslaten van de kwantitatieve sturing wordt ook de directe relatie van primaire en secundaire grondstoffen in de ontgrondingenvergunning los gelaten. In de vergunning mogen geen onnodig marktbelemmerende voorschriften meer worden opgenomen. Het stimuleren van een zuinig en doelmatig beleid voor primaire grondstoffen en het stimuleren van een optimale hoogwaardige inzet van alternatieve en secundaire grondstoffen worden twee aparte sporen.

Voor de nieuwe aanpak is medewerking van alle betrokken actoren gewenst. Daarom hebben wij gekozen voor een interactieve aanpak. De nu voorliggende voorstellen hebben wij in samenspraak met een breed samengestelde klankbordgroep ontwikkeld. Tevens zijn bijeenkomsten georganiseerd over "multifunctionele ontgrondingen met maatschappelijke meerwaarde en breed draagvlak" en "stimuleren van een hoogwaardige inzet van secundaire bouwgrondstoffen." Daarbij is gebruik gemaakt van methodieken uit de *ontwikkelingsplanologie* en de *mutual gains method*. De uitkomsten van deze bijeenkomsten zijn in de nu voorliggende actualisatie verwerkt.

Deze interactieve aanpak wordt in de uitvoering, monitoring en evaluatie van het beleid voortgezet.

2 Landelijke en Europese kaders

De rijksoverheid, in het bijzonder het ministerie van Verkeer en Waterstaat, heeft in 2003 de koers verlegd. De doelstelling om tijdig en in voldoende mate in bouwgrondstoffen te voorzien is verlaten. Het Structuurschema Oppervlakedelfstoffen, dat de hoofdlijnen bevat van het beleid van de winning van oppervlakedelfstoffen en het beleid te bevordering van de toepassing van secundaire en vernieuwbare grondstoffen, wordt niet meer uitgebracht. In het spoor van deze koerswijziging wordt de Ontgrondingenwet aangepast. Behandeling in de Tweede Kamer heeft in juni jl. plaatsgevonden, behandeling in de Eerste Kamer is voorzien voor eind september 2006.

De nieuwe rol van het Rijk is vooral gericht op het stellen van een nationaal ruimtelijk kader en het stimuleren van een duurzaam grondstoffenbeleid.

Inhoudelijke kaders voor de nieuwe aanpak zijn onder meer opgenomen in de Nota Ruimte. Zuinig en hoogwaardig gebruik van bouwgrondstoffen is een eerste uitgangspunt. Dat geldt zowel voor de primaire grondstoffen als voor de alternatieven en secundaire bouwgrondstoffen (hergebruik). Maximale inzet van secundaire en vernieuwbare grondstoffen is noodzakelijk. Zeezandwinning is van nationaal belang. Een nationale voorziening in bouwgrondstoffen heeft de voorkeur boven import uit het buitenland. Voor winningen van primaire bouw grondstoffen is het uitgangspunt dat zij ingebed moeten zijn in brede multifunctionele projecten met maatschappelijke meerwaarde en een breed draagvlak.

De rol van de overheid verschuift van "ordening" naar "ontwikkeling".

Medeoverheden, maatschappelijke organisaties, burgers en marktpartijen worden nadrukkelijk uitgenodigd mee te denken en mee te doen om te komen tot gebiedsgerichte en breed gedragen regionale en lokale visievorming en beleidsuitvoering. Naast de Nota Ruimte zijn het nationaal Milieubeleidsplan en op Europees niveau de Strategie voor Natuurlijke hulpbronnen en de Kaderrichtlijn Afvalstoffen richtinggevend voor het Brabantse beleid.

3. De opdracht voor de provincie

In deze nota geven wij aan hoe wij de landelijke en Europese kaders vertalen in een Brabantse inzet. Daarbij gaat het niet om een verandering van de strategische doelstellingen: een duurzame grondstoffenvoorziening blijft het doel, met als subdoelstellingen: een zuinig en doelmatige grondstoffenvoorziening en gebruik van ruimte en het stimuleren van de inzet van alternatieven en secundaire bouwgrondstoffen (hergebruik).

Maar de wijze van (overheids)sturing en de context waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden veranderen wel. Er is niet langer sprake van een *kwantitatieve* sturing op grondstoffenproductie en grondstoffenstromen. De markt moet voorzien in voldoende grondstoffen binnen de gegeven kaders van inbedding in brede projecten met maatschappelijke meerwaarde en breed draagvlak.

Daarmee verschuift het accent kwantiteit naar *kwaliteit* en *draagvlak*. In de navolgende paragrafen geven wij aan hoe wij hieraan in Brabant invulling zullen geven.

Kwantitatieve sturing is in het nieuwe beleid niet meer aan de orde. Het accent verschuift naar kwaliteit en draagvlak.

4. Uitgangspunten van het beleid

De uitgangspunten van het bouwgrondstoffenbeleid zijn:

Bewerkstelligen kwaliteit door koppelingen van zandwinning met een of meer maatschappelijk gewenste functies.

Bij een ontgroning wordt land omgezet in water. Er vindt dus een onomkeerbare functieverandering plaats. Daarmee moet zorgvuldig worden omgesprongen. Een ontgroning is alleen acceptabel als die gekoppeld is aan de realisering van één of meerdere maatschappelijk gewenste functies. Het winnen van zand is geen op zich zelf staand doel, maar is gemotiveerd vanuit het ontwikkelen van ruimtelijke projecten of functies. Kwaliteit heeft 3 dimensies: gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde.

Zuinig om te gaan met de grondstofvoorraden in Brabant door hoogwaardige inzet van zowel primaire als secundaire bouwgrondstoffen en alternatieven

De grondstofvoorraden in de bodem zijn in principe eindig en daarom dient er zorgvuldig mee omgesprongen te worden. Een maximale inzet van secundaire en vernieuwbare bouwgrondstoffen is noodzakelijk. In het kader van ons opdrachtgeverschap voor provinciale werken en bij de afspraken in het kader van Duurzaam Inkopen zullen wij ons daarvoor inzetten.

Zuinig omgaan met grondstofvoorraden in zandwinningen

Primaire bouwgrondstoffen met de meest hoogwaardige toepassingen zijn het meest schaars. Het is daarom van belang dat grondstoffen zo hoogwaardig mogelijk worden ingezet. Bij winningen wordt de winning van hoogwaardige oppervlaktedelfstoffen, zoals beton- en metselzand, gemaximaliseerd.

Marktwerking en draagvlak

De overheid voert geen kwantitatieve sturing. De provincie wijst, gemotiveerd vanuit de grondstoffenbehoefte, geen winlocaties meer aan. De markt moet het werk doen. Zoals de Ontgrondingenwet voorschrijft zal de provincie geen onnodig marktbelemmerende voorschriften in de ontgrondingenvergunning opnemen. Marktwerking vereist tevens het opbouwen van een breed draagvlak en allianties van bedrijfsleven, natuur- en terreinorganisaties, gemeenten en anderen.

Deregulering en administratieve lastenverlichting

In Provinciaal Bestuursakkoord 2003-2007 hebben wij sterk ingezet op deregulering en administratieve lastenverlichting. In het onderhavige beleid nemen wij maatregelen die sterk bijdragen aan de beoogde deregulering en lastverlichting. Die maatregelen zijn in paragraaf 11 opgenomen.

Uitgangspunten van ons beleid zijn:

- kwaliteit realiseren door functies te combineren
- een maximaal hoogwaardig rendement van schaarse grondstoffen bij zandwinning
- zuinig omgaan met bouwgrondstoffen
- marktwerking en draagvlak
- deregulering en administratieve lastenverlichting

5. Belangenbescherming

Het grondstoffenbeleid is van oudsher een beleidsveld met sterk uiteenlopende en conflicterende belangen. Oppervlakedelfstoffen, zoals beton- en metselzand, ophoogzand, grind en klei, zijn nodig voor de woning-, en wegenbouw en diverse andere vormen van utiliteitsbouw. De grondstofvoorwaarden zijn in principe eindig. Een eindigheid die overigens niet zozeer betrekking heeft op een geologische eindigheid, alswel op een ruimtelijke eindigheid. De grondstoffenvoorziening strijdt met andere functies om de (schaarse) ruimte in Brabant. De ingreep in de bodem is onomkeerbaar en kan negatieve gevolgen hebben voor het milieu, water, natuur en de leefomgeving. Borging van belangenbescherming is daarom noodzaak.

Met de nieuwe rijksaanpak verdwijnt de directe sturing op grote winlocaties. Voor de grote en complexe projecten worden bedrijfsleven, natuurorganisaties, terreinbeheerders, gemeenten, waterschappen en anderen uitgenodigd om in lokale of regionale samenwerkingsverbanden projecten te ontwikkelen die bijdragen aan de versterking van ruimtelijke en ecologische kwaliteiten in Brabant. Deze aanpak biedt kansen voor nieuwe ontwikkelingen en een versterking van de Brabantse ruimtelijke en ecologische kwaliteit. Een dergelijke aanpak eist ook dat de belangenbescherming goed is geborgd.

Voor de *locatiekeuze* bieden provinciale plannen, zoals het Waterhuishoudingplan, het Natuur- en Landschapsoffensief en de Aardkundige Waardenkaart de randvoorwaarden. Het streekplan en ook de Reconstructieplannen zijn van deze sectorale plannen de ruimtelijke doorvertaling. De bescherming van specifieke belangen bij de locatiekeuze is daarmee geborgd. Tegelijkertijd biedt elk van deze plannen ook het raamwerk om met zandwinning kansen voor gewenste doelen te realiseren.

Voor de inrichting en het beheer van de *ontgronding* is de Ontgrondingenwet en de ontgrondingenvergunning, waarvoor de provincie bevoegd gezag is en waarin de bij de ontgronding betrokken belangen moeten worden afgewogen, het raamwerk. Met de ontgrondingenvergunning is de belangenbescherming geborgd. De vergunning is tevens het instrument om de beoogde kansen in concrete afspraken vast te leggen.

Door zandwinningsen worden belangen geschaad en belangen gediend. Provinciale plannen, zoals het Streekplan en Waterhuishoudingsplan, bieden randvoorwaarden voor de locatiekeuze. De belangenafweging van de bij de ontgronding betrokken belangen wordt geborgd door de ontgrondingenvergunning.

6. Huidige beleidsnota's

Op dit moment heeft Brabant specifiek beleid voor beton- en metselzand en voor ophoogzand. De overige oppervlaktedelfstoffen zoals kalkzandsteen, grind en klei kennen geen specifiek beleid.

Beton- en metselzandbeleid

Het beton- en metselzandbeleid is vastgelegd in het Ontgrondingenplan Beton en Metselzand van 1997. Daarnaast heeft Brabant zich geconfirmeerd aan een gezamenlijke beleidsdoelstelling van het IPO en het Ministerie van Verkeer en Waterstaat gericht op het creëren van een zekere schaarste aan beton- en metselzand. In de vergadering van 2 november 1999 heeft de Commissie Ruimte en Milieu vooruitgelopen op het beleid voor beton- en metselzand na 2008. Hieronder volgt een nadere toelichting op het beleid.

Het Ontgrondingenplan is gericht op het voldoen aan de Brabantse taakstelling voor beton- en metselzand. Inmiddels heeft Brabant de taakstelling die loopt tot en met 2008 ruimschoots ingevuld. De laatste vergunningen voor de grootschalige locatie Kraaijenbergse Plassen zijn in 2006 verstrekt, waarmee dit project in de fase van afronding komt.

Omdat de aangegeven locaties inmiddels zijn gerealiseerd danwel vergund, kan het Ontgrondingenplan uit 1997 worden ingetrokken.

Het Ontgrondingenplan Beton en Metselzand uit 1997 is gerealiseerd. Brabant heeft de taakstelling voor de periode 1999 – 2008 ruimschoots gehaald. Daarom trekken wij het Ontgrondingenplan 1997 in.

Het Ophoogzandbeleid

Het provinciale ophoogzandbeleid is vastgelegd in de nota Bouwen op Zeezand van mei 2000.

De hoofddoelstelling van dit beleid is om zuinig en doelmatig om te gaan met de ruimte en grondstofvoorraden in Brabant zonder dat de grondstoffenvoorziening in gevaar komt. Kernthema's hierbij zijn het stimuleren van de inzet van secundaire grondstoffen, het terugdringen van de winning van ophoogzand op land en het stimuleren van zeezand (invaarzand). Het terugdringen van de winning van ophoogzand op land wordt ingevuld door in beginsel geen ophoogzandwinnings op land meer toe te staan, tenzij winning volledig is gekoppeld aan de realisering van een maatschappelijk gewenste functie (*functionele ontgroning*). Het winnen van zand op land moet daarbij geen doel op zich meer zijn, maar een essentieel onderdeel van een verbetering van de omgevingskwaliteit gemotiveerd vanuit het ontwikkelen van ruimtelijke projecten of functies.

Met de nota Bouwen op Zeezand heeft Brabant *inhoudelijk* al in 2000 de koers ingeslagen die de rijksoverheid nu voorstaat. De koppeling van ontgrondingen aan de realisatie van maatschappelijk nuttige functies staat in deze nota voorop. Die lijn van de nota Bouwen op Zeezand zetten wij in de onderhavige nota voort en we breiden deze uit naar multifunctionele winningen. Omdat de nota Bouwen op Zeezand ook aspecten van kwantitatieve sturing op grondstromen bevat, zullen wij ook deze nota intrekken.

Omdat Bouwen op Zeezand aspecten van kwantitatieve sturing bevat zullen wij deze nota als zodanig intrekken. De inhoudelijke lijn die wij met de nota Bouwen op Zeezand in gang hebben gezet, zetten wij voort in onderhavige beleidsnota.

7. Voortzetting beleid met betrekking tot functionele ontgrondingen

In de Brabantse praktijk van de afgelopen jaren hebben we kunnen zien dat ontgrondingsprojecten zich steeds meer hebben ontwikkeld tot functionele ontgrondingen. Functioneel ontgronden is een bodemverlaging ten behoeve van het realiseren of versterken van een maatschappelijke functie. De projecten betreffen de aanleg van ecologische verbindingzones, waterwerken, parkvijvers enzovoort. Het winnen van zand om in de grondstofbehoeften te voorzien speelt geen rol bij de aanvrager. Aanvragers zijn vaak waterschappen, gemeenten, terreinbeherende organisaties of particulieren. Bij deze ontgrondingen wordt het vrijkomende zand doorgaans in hetzelfde project weer gebruikt.

Delfstofwinning is bij functionele ontgrondingen dan ook van **ondergeschikt** belang. De ontgroning wordt niet dieper uitgevoerd dan nodig is voor het realiseren van de functie. De omvang en de diepte van de uiteindelijke bodemverlaging is geheel gerelateerd aan de optimale inrichtingseisen van de eindbestemming.

In de handleiding 'Functioneel ontgronden' hebben we voor dit type ontgrondingen kwalitatieve eisen in kaart gebracht. Deze handleiding vormt het beoordelingskader voor de vergunningverlening en functioneert goed. Deze lijn willen wij doorzetten in de komende periode.

De handleiding functioneel ontgronden blijft van kracht als kader voor de behandeling van vergunningaanvragen voor functionele ontgrondingen

8. Nieuw: beleid met betrekking tot multifunctionele ontgrondingen

De omslag in het denken die op rijksniveau heeft plaats gevonden, heeft vooral betrekking op grote en meer complexe projecten voor beton en metselzand en eventueel ophoogzand. Functionele projecten leveren weliswaar als een bijeffect zand voor de markt op, maar dat is onvoldoende om in de landelijke behoeften te voorzien.

Multifunctioneel ontgronden is het realiseren van een bodemverlaging ten behoeve van winning van oppervlakedelfstoffen waardoor andere functies worden gerealiseerd. Deze andere functies zijn medebepalend voor de projectontwikkeling, uitvoering, inrichting en beheer van de ontgroning. Het belang van de delfstoffenwinning trekt in multifunctionele projecten samen op met die van natuurontwikkeling, waterwerken, recreatievoorzieningen en andere functies. De omvang en diepte van de bodemverlaging zijn daarmee gerelateerd aan de eindbestemming(en) en aan de eisen die de zandwinning stelt. Daarin verschilt de multifunctionele winning van de functionele winning.

Multifunctionele ontgrondingen vragen een integrale, gebiedsgerichte benadering. Brabant heeft in de afgelopen jaren ervaring opgedaan met deze nieuwe manier van werken, waarin voor de provincie in de voorfase een sterker accent ligt op faciliteren, participeren, stimuleren en regisseren. Zo zijn het Streekplan, de Reconstructieplannen voor het Landelijk Gebied, de Natuur- en Waterplannen tot stand gekomen. Die lijn kunnen wij doortrekken in de ontwikkeling van nieuwe multifunctionele projecten, waarvan een zandwinning een belangrijk onderdeel vormt.

Bij een multifunctionele winning maakt het door de winning beïnvloede gebied c.q. het omliggende gebied uitdrukkelijk deel uit van het project. Door een gerichte aanpassing van de omgeving van de plas wordt een bijdrage geleverd aan de noodzakelijke functionele inbedding van de plas in zijn omgeving. Tegelijkertijd worden impulsen gegeven aan een optimale(re) ruimtelijke en ecologische inrichting van het omliggende gebied.

Zandwinning wordt zodoende een activiteit, die (mede) dient als financiële motor en als katalysator van nieuwe gewenste maatschappelijke ontwikkelingen.

In de praktijk zal dit altijd een proces van onderhandeling zijn, waarin alle betrokkenen zich in moeten zetten voor een zo positief mogelijke eindbalans. Essentieel is dat het totaal de verbetering van ruimtelijke en ecologische kwaliteiten realiseert en dat de belangen die bij de ontgronding betrokken zijn zorgvuldig zijn afgewogen.

Wij gaan ervan uit, dat de mogelijkheden voor multifunctionele projecten met maatschappelijke meerwaarde en met breed draagvlak voor beton- en metselzand groter zijn dan die van ophoogzand. Omdat de prijs van ophoogzand veel lager ligt dan die van beton- en metselzand, verwachten wij dat de rol die een ophoogzandwinning kan spelen als (financiële) motor voor een gewenste ruimtelijke ontwikkeling kleiner is dan bij beton- en metselzandwinning. Vanuit het oogpunt van kwaliteit en hoogwaardigheid vinden wij het in ieder geval noodzakelijk, dat het aandeel van de bij een winning vrijkomende *hoogwaardige* grondstoffen, zoals beton- en metselzand en klei, gemaximaliseerd wordt

Ook bij multifunctionele ontgrondingen moeten alle bij het op te stellen project betrokken belangen in evenredigheid worden beschermd en bevorderd. Uiteindelijk gaat het erom dat in de beoogde multifunctionele projecten de positieve balans wordt gevonden tussen de diverse belangen en de gewenste versterking van ruimtelijke en ecologische kwaliteiten wordt gerealiseerd. Deze win-winbenadering sluit aan bij de *ontwikkelingsplanologie* die de leidraad vormt in de Nota Ruimte en bij de *ontwikkelingsecologie* die wij in het kader van het Brabantse Integrale Strategische Milieubeleid voorstaan.

Beoordelingskader multifunctionele ontgrondingen

In de lijn van het voorgaande zullen we onze medewerking aan multifunctionele projecten af laten hangen van de volgende aspecten:

- multifunctionele projecten sluiten aan op de door ons vastgestelde plannen en programma's voor ruimtelijke en ecologische ontwikkeling en kwaliteitsverbetering, zoals het Streekplan, de Reconstructieplannen voor het Landelijk Gebied, de Uitwerkingsplannen van het Streekplan, de provinciale kaders voor Water en Natuur, enzovoorts. Multifunctionele zandwininitiatieven maken combinaties met de realisatie van functies, waarover in die beleidskaders afspraken zijn gemaakt. Op deze wijze wordt ingezet op het realiseren van maatschappelijke meerwaarde.
- Vanuit het oogpunt van de kwaliteit van het ontwerp is het noodzakelijk dat de functie zandwinning en de overige functies van een project in een redelijke verhouding tot elkaar staan en er een goede samenhang tussen de

verschillende functies is. Gebruiks- belevings- en toekomstwaarde zijn hierin de ankerpunten.

- Vanuit het streven naar kwaliteit en hoogwaardigheid is het noodzakelijk dat het aandeel van de bij een winning vrijkomende hoogwaardige grondstoffen, zoals beton- en metselzand en klei, gemaximaliseerd wordt.
- Multifunctionele projecten komen tot stand door samenwerking in de regio van alle bij het gebied betrokken partijen, zoals het zandwinnend bedrijf, de gemeente, natuurorganisaties, terreinbeheerders, enzovoorts. De provincie wordt van meet af aan bij dit samenwerkingsverband betrokken. Op deze wijze is een breed draagvlak geborgd en zal binnen de provincie de afstemming van de verschillende afwegingskaders soepel verlopen.
- Projecten hebben ook draagvlak in de directe omgeving, bij omwonenden. Om onnodige overlast voor omwonenden te voorkomen worden zij zowel in de fase van de projectvoorbereiding als in de fase van de uitvoering bij het project betrokken.
- (Tijdelijke) teruggang in natuur- en landschapswaarden of andere waarden wordt aantoonbaar gecompenseerd. Bij ingrijpende ontgrondingen is er compensatie voor de (tijdelijke) teruggang in de leefkwaliteit of hinder tijdens de uitvoering in de omgeving. Vanwege de hinder is het vaststellen van een einddatum gewenst. Die zal doorgaans tussen de 10 en 15 jaar jaar liggen.

De borging van betrokken belangen hebben wij in paragraaf 5 al verwoord. Provinciale plannen, zoals het Waterhuishoudingplan, het Natuur- en Landschapsoffensief en de Aardkundige Waardenkaart bieden de randvoorwaarden. Het streekplan en ook de Reconstructieplannen zijn van deze sectorale plannen de ruimtelijke doorvertaling. De bescherming van specifieke belangen bij de locatiekeuze is daarmee geborgd. De bescherming van de bij de ontgroning betrokken belangen en de inzet en compensatie van de zandwinning in de gebiedsontwikkeling wordt in de ontgrondingenvergunning geborgd. Multifunctionele ontgrondingen zullen bovendien meestal een omvang hebben waarvoor een Milieueffectrapportage verplicht is gesteld.

Een blauwdruk opstellen voor multifunctionele winningen is niet mogelijk. Dat strookt niet met de doelstellingen en de specifieke kenmerken en kwaliteiten van een gebied. Wij gaan er van uit dat de provinciale beleidskaders zoals genoemd voldoende richting geven en met de samenwerking van betrokken partners in het gebied borg zal staan voor het realiseren van de gewenste ruimtelijke en ecologische kwaliteiten. De provincie zal zich vooral richten op de voorwaarden en kansen zoals die in de provinciale beleidskaders gegeven zijn en op een optimale inpassing van de ontgroning in het gebiedsplan. Daar waar extra inzet voor het bewerkstelligen van ruimtelijke en ecologische kwaliteiten is gewenst, zijn waar daar graag toe bereid. Bij de beoordeling van multifunctionele ontgrondingsprojecten zullen wij een door Gedeputeerde Staten in te stellen onafhankelijk kwaliteitsteam betrekken.

Rol van de provincie

Zoals in voorgaande paragraaf aangegeven heeft de provincie voor functionele ontgrondingen een adviserende en uiteindelijk in het kader van de ontgrondingsvergunning een toetsende rol. Initiatiefnemers van functionele ontgrondingen zijn veelal waterschappen, gemeenten, terreinbeheerders en particulieren.

Bij multifunctionele ontgrondingen heeft de provincie een meervoudige rol, onder meer door de beoogde integrale aanpak en samenwerking van onderop en door de afweging in de verschillende beleidskaders.

Initiatiefnemers voor een multifunctionele ontgroning kunnen zijn een zandwinnend bedrijf, een natuur- of terreinorganisatie, een gemeente en anderen. De projectontwikkeling zal veelal plaatsvinden in een samenwerkingsverband van de verschillende betrokken partners.

Van belang is dat de provincie voor het aspect ontgrondingen van meet af aan deel uitmaakt van een dergelijk samenwerkingsverband of er nauw bij betrokken is.

Deelname en/of betrokkenheid in de voorfase is van belang vanwege een efficiënt en soepel verloop van voorbereiding, ontwikkeling en (afstemming in) procedures (de afweging die uiteindelijk in de ontgrondingsvergunning gemaakt wordt) én vanwege de jarenlange expertise van de provincie op het vlak van ontgrondingen. De provincie kan bovendien bijdragen de beoogde kwaliteiten te realiseren, patstellingen te doorbreken en daarmee de kansen voor multifunctionele projecten te optimaliseren.

Overigens kan ook de provincie initiatiefnemer zijn van multifunctionele projecten. Dat zal dan niet zijn vanuit het belang van de grondstoffenvoorziening, maar altijd vanuit een andere maatschappelijk gewenst resultaat (Ruimte voor de Rivier, natuurprojecten).

Water-, natuur- en andere provinciale plannen bieden de randvoorwaarden voor nieuwe multifunctionele ontgrondingen. Vanuit het grondstoffenbelang wordt ingezet op een maximaal hoogwaardig rendement (beton- en metselzand boven ophoogzand). Samenwerking van alle betrokken partners in het gebied moet borg staan voor de beoogde kwaliteit van het ontwerp. Wij zullen daartoe geen blauwdruk opstellen. Bij de beoordeling van multifunctionele ontgrondingsprojecten zal een onafhankelijk kwaliteitsteam betrokken worden.

9. Vergunningenkader voor multifunctionele projecten

Aan een ontgrondingsvergunning worden voorschriften verbonden ter bevordering en bescherming van belangen, betrokken bij de ontgroning. Bij de nieuwe Ontgrondingenwet heeft de wetgever nadrukkelijk aangegeven dat die voorschriften een tweeledig karakter (kunnen) hebben;

- bescherming en handhaving van aan het aan **bestaande ruimtegebruik** gekoppelde waarden en belangen. Een ontgroning kan onomkeerbare en ingrijpende gevolgen hebben voor het bestaande ruimtegebruik. Daarmee kunnen ook betekenisvolle waarden en belangen, die hieraan gekoppeld zijn, verloren gaan, hetgeen onacceptabel c.q. onevenredig nadelig zijn. Teneinde hieraan tegemoet te komen, worden preventieve, mitigerende en compenserende voorschriften in de vergunning opgenomen.

- waarborging van de realisering van een inrichting van het gebied, afgestemd op het **nieuwe ruimtegebruik**. Inrichtingsvoorschriften dragen er zorg voor dat de locatie ná ontgronding wordt opgeleverd op een zodanige wijze dat het optimaal kan worden benut in overeenstemming met de beoogde nieuwe functie(s). Afstemming van herinrichting op de nieuwe bestemming van het gebied, inclusief de plas zelf, is dan verzekerd.

Het is mogelijk dat de aanpassingsinrichting niet door de vergunninghouder kan worden gerealiseerd dan wel dat realisering beter in handen van anderen gelegd kan worden. In deze situatie worden voorschriften opgenomen met betrekking tot het geheel of gedeeltelijk betalen van de kosten die verband houden met de aanpassingsinrichting.

Bij een aanvraag voor een ontgrondingenvergunning dient een plan te worden ingediend dat ingaat op de inrichting, het beheer en de uitvoering.

- Het onderdeel **Inrichting** van een plan voor een multifunctionele ontgronding laat zien dat een ontgronding op een evenwichtige wijze is afgestemd op het bestemmingsplan en geeft aan hoe en in welke mate de combinaties tussen de ontgronding, zandwinning en de te realiseren maatschappelijke functies wordt gemaakt, voor nu en voor de langere termijn
- Het onderdeel **Beheers** bevat de noodzakelijke informatie over het onderhoud, instandhouding en duurzaam gebruik van het heringerichte gebied c.q. van de getroffen maatregelen en voorzieningen. Ook de kosten van het beheer zullen geheel of gedeeltelijk moeten worden betaald door de vergunninghouder. Een efficiënte constructie in dit verband kan zijn het sluiten van een beheersovereenkomst tussen de vergunninghouder en de toekomstige beheerder van het gebied, bijv. gemeente of natuurbeschermingsorganisatie. Onderdeel van deze overeenkomst kan ook zijn de eigendomsoverdracht van het gerealiseerde project, inclusief de getroffen maatregelen en voorzieningen.
- In het **Werkplan**, zijn de uitvoeringsaspecten vastgelegd. Mede vanuit de optiek van een zo breed mogelijke maatschappelijke acceptatie, dient dit werkplan te waarborgen dat hinder en overlast voor de omgeving c.q. haar bewoners tot een minimum wordt beperkt. Het werkplan gaat in ieder geval in op:
 - de al dan niet tijdelijke aanpassing van de infrastructuur (wegen, waterlopen, kabels, leidingen e.d.)
 - de situering en inrichting van het werkterrein met parkeerplaatsen, aanlegsteigers, loodsen e.d.
 - aanvang en duur van de ontgronding, de werkdagen en werktijden
 - de situering en beheer van het zanddepot
 - de logistieke aspecten van de afvoer van de gewonnen oppervlaktedelfstoffen
 - de veiligheids- c.q. beveiligingsmaatregelen
 - de informatie naar c.q. communicatie met de bewoners in de omgeving van de ontgronding

Milieueffectrapportage

Voor ontgrondingen met een oppervlakte van meer dan 100 ha, of meerdere locaties die samen de 100 ha overtreffen, moet op grond van de Wet Milieubeheer eerst een Milieueffectrapportage worden opgesteld. Deze Milieueffectrapportage moet samen met de aanvraag voor een vergunning worden ingediend.

Voorkomen overlast en schadeloosstellingen

De milieuvergunning die voor een complex werk als een multifunctionele ontgroning vereist is, bevat voorschriften om mogelijke hinder en (geluids)overlast te voorkomen danwel tot aanvaardbare proporties terug te brengen.

Dit alles sluit niet geheel en al uit dat omwonenden schade kunnen lijden als gevolg van de ontgroning. Met name valt dan te denken aan schade aan woningen en andere opstallen, die mogelijkerwijs worden veroorzaakt door zgn. zetting van de ondergrond als gevolg van een grondwaterstandverlaging en geluidstrillingen door gebruik van zandwinapparatuur. De zettings- en trillingsschade kan zich uiten in scheurvorming in nabijgelegen panden. De schade hiervan behoort uiteraard niet ten laste te komen van de eigenaren/bewoners van deze panden. De vergunninghouder is aansprakelijk en behoort de schade geheel te vergoeden.

De ervaring leert dat omwonenden niet altijd in staat zijn om aan te tonen dat de schade is of wordt veroorzaakt door de ontgrondingswerkzaamheden. Om tegemoet te komen aan dit probleem zal de vergunninghouder worden verplicht om voor aanvang van de werkzaamheden de bouwkundige staat van de in de omgeving van de ontgroning gelegen woningen en andere opstallen vast te leggen én deze tijdens de duur van de ontgroning te monitoren. De vergunninghouder dient met de betrokkenen in overleg te treden over de wijze waarop de opname en de monitoring geschieden. De aldus vergaarde gegevens worden uiteraard ter beschikking gesteld van de betrokkenen. Ingeval er verschil van mening is over het zgn. causale verband (is de schade veroorzaakt door de ontgroning?) is er voor de provincie een mogelijkheid om uit de opbrengst van de heffing, die betaald moet worden voor de vergunning, gelden te besteden ten behoeve van onderzoek naar de vraag of de schade verband houdt met de ontgroning.

Mocht er daarnaast nog sprake zijn van schade, in welke vorm en hoedanigheid dan ook, die veroorzaakt wordt door de ontgroning, terwijl die schade redelijkerwijs niet of niet geheel ten laste van de betrokkenen behoort te blijven en waarvan de vergoeding niet of niet voldoende op een andere wijze is verzekerd, dan kan een beroep worden gedaan op artikel 26 van de Ontgrondingenwet. Gedeputeerde Staten zullen dan een naar billijkheid te bepalen schadevergoeding toekennen.

10. Stimuleren hergebruik van secundaire bouwgrondstoffen

Doelstelling van ons grondstoffenbeleid is een duurzame grondstoffenvoorziening. "Duurzaam" heeft hierin twee betekenissen. In het kader van de vergunningen voor functionele en multifunctionele ontgrondingenvergunningen zijn in feite de drie kapitalen uit de zogenaamde Telosdriehoek (economie, ecologie en sociaal-cultureel kapitaal) het afwegingskader voor de belangenafweging. Laat die afweging een positieve balans zien, dan zullen wij medewerking verlenen aan projecten. Daarnaast is een tweede betekenis van duurzaamheid aan de orde, namelijk de versterking van de (grondstoffen)ketenbenadering in de zin zoals die door de

rijksoverheid en nu ook op Europees niveau in het kader van de Strategie voor natuurlijke hulpbronnen en de kaderrichtlijn Afvalstoffen wordt beoogd. Maximale inzet van alternatieven en secundaire bouwgrondstoffen is noodzakelijk, stellen de Nota Ruimte en het Nationaal Milieubeleidsplan. Zo hoogwaardig mogelijk, is de Europese inzet. Ook zou de inzet van meer secundair materiaal kunnen bijdragen aan een afname van het aantal logistieke bewegingen.

Het stimuleren van de inzet van alternatieven en secundaire bouwgrondstoffen vond tot op heden vooral plaats in de vorm van een kwantitatieve sturing op grondstoffenstromen, namelijk door de winningen van primaire bouwgrondstoffen te besperken. Dit beleid heeft wat betreft ophoogzand gewerkt. Zeezand is een breed geaccepteerd en gebruikt alternatief. Dit beleid heeft nauwelijks of geen effect gehad op het gebruik van beton- en metselzand.

Jaarlijks komt in Nederland zo'n 20 miljoen ton bouw- en sloopafval vrij dat niet mag worden gestort en dus zo veel als mogelijk moet worden hergebruikt. Recyclinggranulaat vindt haar weg nu voornamelijk als funderings- en ophoogmateriaal in de GWW sector. Circa 0,5-4 % wordt ingezet voor het vervangen van primaire grondstoffen voor de productie van beton. Als deze inzet op gelijke voet doorgaat, dan kan een omvangrijk maatschappelijk probleem ontstaan. Het aanbod van bouw- en sloopafval neemt namelijk sterk toe, terwijl de vraag vanuit de GWW-sector afneemt. Gezien de verzadiging van de funderingsmarkt en het groeiende aanbod aan bouw- en sloopafval is de toepassing van BSA zanden en recyclinggranulaat in beton een voor de hand liggende mogelijkheid. Voor een dergelijke groei moeten de bedrijfsprocessen worden aangepast om de voor toepassing in beton vereiste kwaliteit te kunnen borgen. Ook is het belangrijk dat voor toepassingen in de wegenbouw menggranulaat wordt gebruikt en niet het beter hoogwaardig in te zetten betongranulaat. In het geval van de vervanging van beton- en metselzand en grind in beton door zanden en granulaten uit bouw- en sloopafval is daarbij tevens sprake van een belangrijke innovatie in de recyclingsbedrijfstak. Deze innovatie zal er toe leiden dat het accent zal worden verlegd van afvalbewerking naar het maken van hoogwaardig in te zetten producten en kan als zodanig ook een belangrijke economische impuls betekenen. Kwantitatieve sturing van grondstromen is niet aan de orde. Wij zien wel een aantal andere mogelijkheden om een bijdrage te leveren aan de oplossing van de toenemende berg bouw- en sloopafval én een hoogwaardiger hergebruik te stimuleren.

Continueren vraag- aanbod systeem secundaire bouwgrondstoffen (VASB)

De provincie ondersteunt momenteel al het geautomatiseerde systeem voor de afstemming van vraag- en aanbod van secundaire bouwgrondstoffen (VASB). Het ministerie van VROM heeft momenteel een bredere inventarisatie en onderzoek naar de effectiviteit van vraag-aanbodsystemen in voorbereiding. Het VASB maakt hier deel van uit. Continueren van het systeem ligt daarom in de rede, waarbij voor eventuele verbetering gebruik kan worden gemaakt van de resultaten van VROM. Daarmee wordt ook een stap gezet in de richting van het monitoren van de inzet van secundaire bouwgrondstoffen. Nu worden wel resultaatsafspraken gemaakt, bijvoorbeeld in het kader van Duurzaam Bouwen, maar of die resultaten ook daadwerkelijk worden geboekt, wordt niet gemonitord.

Kwaliteitsverbetering in de keten van sloop, recycling door selectieve sloop.

De bij de sloop betrokken marktpartijen zien nu nog geen voordeel in een kwaliteitslag. Deze kwaliteitslag zal alleen worden bereikt door regelgeving van de rijksoverheid. Op rijksniveau heeft het ministerie van VROM al geruime tijd een in het Landelijk Afvalbeheersplan terzake toegezegde "algemene maatregel van bestuur selectieve sloop" in voorbereiding. Wij zullen bij VROM aandringen op snelle voortgang in de voorbereiding.

Innovatie en locatie

Daarnaast moeten aan het recyclingproces als regel processtappen worden toegevoegd om de granulaten aan de voor beton gewenste specificaties te kunnen laten voldoen. Wellicht is ook verdergaande samenwerking tussen bedrijven noodzakelijk dan nu het geval is om een noodzakelijke schaalgrootte te verkrijgen. Indien deze ontwikkeling gekoppeld kan worden aan het wegnemen van pijnpunten ten aanzien van de huidige vestiging van bestaande recyclingbedrijven dan ontstaat een win-winsituatie waarvoor ongetwijfeld innovatiebudgetten te vinden zijn. Deze mogelijkheden zullen samen met de recyclingbranche en /of individuele bedrijven worden onderzocht.

Uitwerking maatregelen in het kader van duurzaam inkopen.

Rijk, provincies en gemeenten hebben afspraken gemaakt over duurzaam inkopen. Daarbij past in een inzet van recyclingbeton in eigen (met name GWW) werken. Dit past ook bij de in de Nota Ruimte genoemde voorbeeldfunctie die rijks- en provinciale overheid kunnen vervullen bij de maximale inzet van alternatieve materialen. Vooraf kan voor een bepaalde periode aan de hand van de in voorbereiding zijnde GWW-werken het quotum aan in te zetten recyclingbeton worden ingeschat. In andere provincies zijn daarvan voorbeelden voorhanden. Het kan daarbij gaan om grote of kleinere projecten, zoals de aanleg van fietspaden. Wij zullen deze mogelijkheden nader onderzoeken.

De provincie kan zich ook inspannen om gemeenten eenzelfde beleidslijn te laten volgen. In feite hebben gemeenten zich daartoe min of meer al geconformeerd door de afspraken die zijn gemaakt in het kader van het convenant duurzaam bouwen (DUBO). Indien ook de rijksoverheid zich zou verplichten om in bestekken waar mogelijk het gebruik van recyclingbeton voor te schrijven dan zou dit een beslissende stap zijn in het streven om alternatieven voor beton-en metselzand in te zetten. Hierop willen wij de Staatssecretaris voor milieu en de Minister van Verkeer en Waterstaat uitdrukkelijk moeten worden aangesproken.

De provincie Brabant stimuleert een hoogwaardige inzet van secundaire bouwgrondstoffen. Mede omdat een maatschappelijk probleem dreigt door een toename van het aanbod en afname van de vraag zetten wij in op:

- monitoring en het continueren van het vraag-aanbodstelsel (VASB)
- kwaliteitsverbetering in de keten door verbetering van de regelgeving van VROM
- onze voorbeeldfunctie bij de eigen provinciale werken; we zullen hieraan in het kader van de afspraken die we gemaakt hebben over Duurzaam Inkopen uitvoering geven
- Flankerend werken wij aan integrale oplossing voor NIMBY-bedrijven, waarmee locatiepijnpunten worden opgelost en innovatie in de sector wordt bevorderd.

11. Deregulering en administratieve lastenverlichting

In het provinciale bestuursakkoord 2003 – 2007 hebben wij afgesproken dat wij waar mogelijk maatregelen zullen nemen voor deregulering en vermindering van administratieve lasten voor bedrijfsleven, organisaties en burgers. In het kader van de onderhavige actualisatie van het Brabantse grondstoffenbeleid zetten wij hiertoe de volgende stappen:

- de huidige beleidsnota's voor ons grondstoffenbeleid, die op verschillende grondstoffen zijn gericht, vervangen wij met de onderhavige nota door één beleidskader.
- In 2007 zullen wij de nieuwe provinciale verordening voor ontgrondingenvergunningen vaststellen. Die verordening zal geheel in lijn liggen met de nieuwe, afgeslankte, Ontgrondingenwet (2006) en de door VROM nagestreefde vereenvoudiging van de milieuregelgeving.
- Flankerend aan de onderhavige beleidsnota hebben Gedeputeerde Staten een aanpassing van de provinciale legesverordening in voorbereiding genomen die binnen afzienbare termijn aan ons zal worden voorgelegd.

Deregulering en lastenverlichting wordt ook bewerkstelligd door een efficiënte en transparante uitvoering en bedrijfsvoering.

Met het Waterschap Aa en Maas wordt momenteel een pilot voor een raamvergunning voor ecologische verbindingzones uitgevoerd. Als die pilot succesvol is, betekent dit een aanmerkelijke vereenvoudiging.

De Ontgrondingenwet vraagt van de provincie de coördinatie van de Ontgrondingenvergunning met overige vergunningen, zoals die in het kader van de Wet Milieubeheer, de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren. En de Natuurbeschermingswet. Bij de implementatie van deze nota zal de provinciale organisatie dan ook inzetten op een grotere efficiency, afstemming en samenwerking, zowel intern in de provinciale organisatie als met die van belangrijke partners, zoals gemeenten en waterschappen.

De voorbereiding van de elektronische dienstverlening voor ontgrondingenvergunningen is in september 2006 in gang gezet.

Wat betreft de regelgeving met betrekking tot alternatieven en secundaire bouwgrondstoffen heeft de provincie zelf geen instrumenten in handen om te dereguleren. Wel wordt in het kader van het Inter Provinciaal Overleg actief ingezet bij VROM op een vereenvoudiging van de milieuregelgeving, onder meer voor afval en recyclingbedrijven.

In het Brabantse grondstoffenbeleid vindt deregulering en lastenverlichting plaats door:

- De specifieke nota's voor specifieke delfstoffen te vervangen door de onderhavige nota
- In 2007 de ontgrondingenverordening aan te passen en daarmee een vereenvoudiging in de regelgeving aan te brengen
- In de uitvoering en bedrijfsvoering efficiency te bevorderen door interne en externe coördinatie en afstemming
- Elektronische dienstverlening voor de vergunningverlening ontgrondingen in te voeren
- Bij het rijk aan te dringen op efficiënte en vereenvoudigde regelgeving die bijdraagt aan de hoogwaardige inzet van secundaire bouwgrondstoffen

12. Toezicht en handhaving

De provincie is verantwoordelijk voor het toezicht op de uitvoering van de vergunningen en voor de handhaving. Als voorschriften worden overtreden, dan neemt de provincie maatregelen. Ontgrondingswerkzaamheden kunnen dan worden stil gelegd. De provincie spoort tevens illegale ontgrondingen op.

13. Monitoring, voortgangsrapportages en voortzetting dialoog

De interactieve werkwijze die in de voorbereiding van deze nota is gebruikt, zal in de komende periode worden voortgezet. De klankbordgroep zal worden geconsulteerd over de aanpassingen van de ontgrondingenverordening en de legesverordening.

De jaarlijkse Brabantse voortgangsrapportage bouwgrondstoffenvoorziening wordt voortgezet. Tot op heden had die vooral betrekking op de vraag of de met het ministerie van Verkeer en Waterstaat afgesproken taakstellingen voor beton- en metselzand zouden worden gerealiseerd. Productie monitoring blijft van belang om het beleid te volgen en te evalueren. De voortgangsrapportage zullen we aanvullen met een overzicht van de afgegeven en geweigerde vergunningen en de resultaten van toezicht en de handhaving. Daarmee zal tevens inzichtelijk worden gemaakt en de mate waarin maatschappelijk gewenste projecten zijn gerealiseerd. Gedeputeerde Staten zullen de externe klankbordgroep consulteren over de voortgangsrapportage en over de evaluatie van het beleid, die na vier jaar zal plaatsvinden.

Wij zullen jaarlijks de voortgang bespreken aan de hand van de voortgangsrapportage Brabants grondstoffenbeleid en over vier jaar het beleid evalueren.

Wij zijn voorstander van voortzetting van de interactieve aanpak en vragen Gedeputeerde Staten de externe klankbordgroep voor het Brabantse grondstoffenbeleid te consulteren over:

- de voorbereiding van ontgrondingenverordening en legesverordening
- de jaarlijkse voortgangsrapportage Brabants grondstoffenbeleid en de evaluatie over vier jaar

14. Ontwerpbesluit

- Wij besluiten deze nota te hanteren als beleidsnota voor de Brabantse grondstoffenaanpak in de komende vier jaar;
- Wij zullen het beleid in deze nota na vier jaar evalueren;
- Wij trekken het Ontgrondingenplan beton- en metselzand 1997 in. Dit is gerealiseerd;
- Wij trekken de nota Bouwen op Zeezand in op grond van de overweging dat deze nota elementen van kwantitatieve sturing bevat;
- Wij handhaven de Handleiding Functioneel ontgronden als toetsingskader bij de vergunningverlening voor functionele ontgrondingen;
- Wij geven GS opdracht tot het instellen van een onafhankelijk kwaliteitsteam dat het beoordelingskader multifunctioneel ontgronden uitvoert deze procedure te evalueren op haar effectiviteit na een periode van twee jaar;
- Wij gaan de inzet van secundaire bouwgrondstoffen in provinciale werken in het kader van het provinciale beleid tot duurzaam inkopen onderzoeken en bevorderen;
- Wij zijn voorstander van voortzetting van de interactieve aanpak; Gedeputeerde Staten zullen de externe klankbordgroep grondstoffenbeleid betrekken bij de voorbereiding van de jaarlijkse voortgangsrapportages
- Wij gaan uitgebreid communiceren met gemeenten, waterschappen en andere partijen over het nieuwe provinciale bouwgrondstoffenbeleid.

Delfstof	Gebruik	winning per jaar in Brabant	Verbruik per jaar in Nederland	Vigerend Brabants Beleid
Ophoogzand / Invaarzand	Ophoging woningbouw-, industrieterreinen, wegen en waterbouw	2,4 miljoen m3 (2002)	55 miljoen m3	Beleidsnota 'Bouwen op zeezand' uit 2000. Winningen tot functionale diepte, zodat alternatieven zoals invaarzand en secundaire materialen optimaal benut worden
Beton- en metselzand	Gebonden toepassingen, Betonproducten, betonmortel, asfalt, vloeren en ongebonden toepassingen, zoals tbv. drainage, filter, stabilisatie en sportvelden	3,1 miljoen ton (2003)	18 – 24* mln ton, sinds 2 jaar is er een netto import overschot van 5-11* mln ton	Nota 'Ontgrondingenplan' uit 1997. Beleid gericht op het voldoen aan de taakstelling. IPO + rijksbeleid om door minder taakstellingen dan behoefte de alternatieven te stimuleren.
Grind	Betonmortel en betonproducten, asfalt en andere toepassingen	0,85 miljoen ton (2002)	11,5 mln ton (hiervan wordt het grootste deel namelijk 8,5 mln ton per jaar geïmporteerd)	Geen specifiek beleid. Grind komt vrij bij beton- en metselzandwinning
Klei	Baksteen industrie, constructieve toepassingen in de GWW sector, dijkklei.	0,85 miljoen m3 (2003)	4 miljoen m3	Geen specifiek beleid. De verwachting is dat bij komende rivierverruimingswerkzaamheden grote hoeveelheden klei zullen vrijkomen.
Kalkzandsteen-zand (eigenlijk zand 0-2 bedoeld voor binding met kalk)	Bouwstenen	0,06 miljoen m3 (2002)	1 á 2,5 miljoen m3	Geen specifiek beleid. Er is in Brabant nog 1 kalkzandsteenbedrijf (Liessel) operationeel. Dit bedrijf beschikt over een voorraad voor minstens 30 jaar
Zilverzand (Mioceenzand)	Glasindustrie, chemie keramische industrie, ijzergieterijen	0	1,6 mln ton	Geen specifiek beleid. Uit recent onderzoek blijkt dat Brabant geologische voorkomens heeft van zilverzand

- Volgens de cijfers van het ministerie van Verkeer en Waterstaat is het gebruik 24 mln ton in 2003 en het import overschot bijna 11 mln ton, volgens de cijfers van het ontgrondend bedrijfsleven is het gebruik 18 mln ton en het import overschot 5 mln ton.